

Emil Səlimov:

"Teatr əyləncə vasitələrindən biridir, amma..."

V Bakı Beynəlxalq Teatr Konfransının özəl qonaqlarından biri, təbii ki, 1989-cu ildən Fransada yaşayıb-yaradan teatr xadimi Emil Səlimov idi.

Dosye: Teatr rejissoru, prodüser, xoreoqraf, səhnəqrafiya mütəxəssisi, dramaturq, pedaqoq və "Səlimov metodu. Korpus hərəkətdə" aktyorların peşəkar hazırlıq üslubunun müəllifi Səlimov Emil Ənvər oğlu 1956-cı ildə Bakıda dünyaya gəlib, sonra bir müddət Ukraynada yaşayıb. 1978-ci ildə Moskva Dövlət Mədəniyyət İnstitutunun rejissorluq fakültəsinə qəbul olunub. Ənvər Behbudov və Edqar Eqadzedən dərs alıb. Təhsil illərində mədəniyyət evlərində, park və stadionlarda pantomim və dram kompozisiyaları hazırlayıb. 1981-ci ildə E.Eqadze ilə birgə "Usaqyovkada" teatr-studiyası, 1983-cü ildə özü uşaqlar üçün "Nağil" studiyasını yaradıb. 1985-86-cı illərdə Meyerxoldun yetirməsi olan Valentin Pluçekin Moskva Dövlət Akademik Satira Teatrının nəzdindəki emalatxanasına stajirovkaya dəvət edilir. 1986-cı ildə Gürcüstan Mədəniyyət Nazirliyinin dəvəti ilə Mesxişvili adına Kutaisi Dram Teatrında E.de Filippunun "Silindr" pyesini tamaşaya qoyur. 1987-ci ildə Moskvada "Köhnə şlyapa" adlı səhnələşdirmə əsasında "Lüseiner" teatrında F.Kafkanın "Proses" və "Amerika" əsərlərini tamaşaya qoyub. Metodunun təqdimatını keçirmək üçün 2009 və 2011-ci illərdə Dramatik Sənətlər Milli Dövlət Konservatoriyasına dəvət edilir. 2013-cü ildə bu metodu tədris edən özəl məktəbini açıb. 40 il ərzində Emil Səlimov hazırladığı tamaşaların prodüseri, rejissoru, xoreoqrafı, dekoratoru, kostyumeri, aktyor sənəti, dramaturgiya nəzəriyyəsi, fransız və əcnəbi teatrın və opera sənətinin tarixini tədris edən pedaqoq, 20-dən çox pyes və adaptasiyanın müəllifi kimi fəaliyyət göstərir. 2010-cu ildə onun tərcümeyihali "Rus mühacirlərinin Fransası" ensiklopediyasına daxil edilib.

Tamaşaları fəxri fərmanlar və mötəbər mükafatlarla təltiflənib.

Emil Səlimov əsl pedaqoq kimi ünsiyyətdə təzyiq və sıxıcılıq kimi əhval tanımır. Doğma dilini unutsa da (uşaqlığı sosialist Bakısının "Sovetski" məhəlləsi tərəflərdə keçdiyindən, azəldən rusdilli olsa da), gen yaddaşı sayəsində əsl bakılılığı dərhal özünü büruzə verir: ciddiliklə zarafatçılığın harmoniyasından doğan, mütləq qaydada ədəb-ərkan qaydalarından qətiyyətlə kənara çıxmıyan, eyni zamanda, qədarində səmimi ünsiyyət tərzli. Və təbii ki, bu özəl gözəlliyi təkrarsız fransız adaları haşiyələyir.

- Dünyanın ən teatral şəhərlərindən biri, bəlkə də, birincisi olan Moskvani Parislə əvəzləyəndə siz yalnız şəxsi səbəblərdən çıxış edirdiniz, yoxsa Avropa miqyasında özünütdədiq amil də rol oynamışdı?

- Əlbəttə, şəxsi motiv var idi – mən sevdiiyim qadının ardınca Parisə yollanmışdım. Amma əlbəttə ki, Avropa miqyasında özünütdədiq amil də güclü idi. Ümumiyyətlə, bir yerdə çox qalmağı sevmirəm. Elə buna görə də Avropanın bir neçə şəhərində fəaliyyət göstərmişəm.

- Teatra sevginizin tarixçəsi haradan qaynaqlanır? Hansısa güclü təəssürat bu sevgini doğurub?

- Bu, tamamilə təsadüfən yaranmış sevgidir. Mən əsgəri xidmətdən sonra Bakıda Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutuna daxil olmuşdum. Amma o ali məktəbdə heç bir gün də oxumadım. Hər şeyi atıb Moskvaya yollandım. Əgər Moskvada əməlli-başlı teatr fəaliyyəti qurub sonra bütün bunları atıb Parisə yollanmışamsa, gənc vaxtı belə addım atmaq mənim üçün heç çətin deyildi – ürəyimin səsinə qulaq asdım və Moskvaya getdim... Orda da, bilirsiniz ki, teatrla bağlı tədris ocaqları çoxdur. Birinin qarşısından keçəndə tələbələr imtahan üçün hazırladıqları etüddə iştirakçı olmağı xahiş etdilər. Mən də razılaşdım. Və həyatımın "Teatr" adlı hekayəti bundan sonra başladı... Moskva Dövlət Mədəniyyət İnstitutunun rejissorluq fakültəsinə daxil oldum. Ustadlarımdan biri Ənvər Behbudovla bağlı çox gözəl təəssüratlarım qalıb. O, Bakıdan gəlmiş azərbaycanlı gəncin Moskva ali məktəbinin tələbəsi adı qazanmasından son dərəcə qürurlu idi və başqalarının bunu duymayacağı tərzdə mənə həyan, arxa durmağı özüne borc bildirdi. Tələbələrə assistentlik qaydası olmasa da, onun tamaşasında assistentlik etmişdim.

- Qadın mövzusu yaradıcılığınızda nə cürsə öz əksini tapıb?

- Belə bir mövzuya misal olaraq hələlik yalnız 2005-ci ildə qoyduğum "Fridanın qanadları" tamaşasını misal çəkə bilərəm. Bu meksikalı qadın-rəssam Frida Kalo haqqında qələmə aldığım və Natali Russonun iştirakı ilə hazırladığım bir aktrisa üçün monoloq tamaşadır.

- 35 illik fasilədən sonra Bakıdan hansı təəssüratlar və qənaətləri aparsınız özünüzdə?

- Mənim üçün böyük, gözəl sürprizdir, nəhayət ki, doğma şəhərimdə olmaq... Bu hadisənin mümkünlüyü sentyabr ayında Paris Azərbaycan Evinin prezidenti, Fransada Azərbaycanın Dostları Assosiasiyasının baş katibi Mirvari Fətəliyeva ilə söhbətimin elektron mətbuatda yayılmasından sonra baş verib. O söhbəti oxuyan Musiqili Teatrın direktoru Əliqismət Lalayev mənimlə əlaqə qurdu, tanış oldu və Bakıya Teatr Konfransına dəvət etdi. Eyni zamanda, rəhbərlik etdiyi teatrdə tamaşa qoymağımı istədi. Dedi ki, konfrans çərçivəsində nəzərdə tutulan ustad dərsi zamanı gələcək tamaşa üçün kastinq də keçirərəm. Sözümlüdü, onun şəxsi və peşə keyfiyyətlərinə bələd olmadığı rejissorla işbirliyi qurmaq istəyi məni təəccübləndirmişdi. Bu, əslində, böyük riskdir. Amma Paris teatrlarının direktorlarının qeyri-dəqiqlik tərzindən sonra Əliqismət Lalayevin sözbütövlüyü çox xoşdur.

- Və necə oldu – kastinq baş tutdu, ustad dərsi sizdə hansı təəssürat yaratdı?

- Biz bunu ustad dərsi yox, açıq dərs adlandıırıq. Ustad dərsi bir az başqa formata olur – dəvət olunan şəxs danışır, auditoriya isə dinləyib gedişatda və ya sonda suallar verir. Yox, kastinq baş tutmadı, iki saat zaman kəsiyi yenidən tanış olduğum truppaya bələdçiliyə kifayət etmədi. Teatrın bir neçə tamaşasına baxdım. "Silva" zövqümü çox oxşadı. Ümumiyyətlə, teatrın artistlərində Avropa səviyyəsi var. Əsgər Əsgərovun rejissor yanaşmasını çox bəyəndim. Konfrans son dərəcə lazımlı təşəbbüsdür, yüksək səviyyədə təşkil olunub.

Azərbaycanın mədəniyyət naziri, hörmətli Əbülfəs Qarayevin qəbul etdiyi qonaqlar arasında mənim də olduğum ayrıca məmnunluq hissi bağışladı. Onunla görüş ərzində ümumilikdə Azərbaycanda teatr sənətinin inkişafında gerçəkdən maraqlı olmasını müşahidə etmək, mənim yaradıcılığımıza diqqət ayırmasını duymaq və konkret olaraq Bakıda tamaşa hazırlamağımı arzulaması eşitmək hər bir yaradıcı insan kimi məni də yeni ideyalara havaslandırdı...

Şəhər isə mədəni, təmiz, sakit ab-havası ilə ruhumu təzələdi. Səs-küylü, narahat, hətta təhlükəli Parisdən sonra bu cəhət daha qabarıq nəzərə çarpır. Bakı sakinlərinin mehribanlılığı da dəyişməyib – hansısa ünvanı soruşanda məmnuniyyətlə izah edirlər, hətta ötürməyə də hazırdırlar.

- Tələbələriniz azərbaycanlı olduğunuzu bilirlər?

- Məsələ burasındadır ki, Avropada, Amerikada keçmiş SSRİ respublikalarından gəlmiş hər kəs rus kimi qəbul edilir. Məni də rus bilirlər. Amma təbii ki, yeri düşdükcə bunun heç də belə olmadığını izahına çalışıram. Ümumiyyətlə isə oralarda son yarım əsrin tarixindən xəbərsizlər çoxluq təşkil edir...

- "Səlimov metodu" gerçək teatr təcrübəsində tətbiqini tapa bilirmi? Tələbələrınız bu metod vasitəsilə özünütdədiq əhdəsindən gəlirlərmə?

- Mənim metodum Stanislavski metodu ilə Meyerxold biomehanikasını özündə birləşdirir. Əlbəttə, bu, tamamilə başqa səhnə davranışdır. Fransada aktyorlar üçün şərait ümumilikdə çox ağırdır. Oranın mədəniyyət nazirliyindəki yeni təyinatlar həmin çətinliyi daha da kəskinləşdirib. Amma əlbəttə ki, zəhmətimin bəhrəsini, teatr sənətinə töhfə verəcək miqyasını müşahidə etməsəydim, fəaliyyətim belə uzun sürməzdi.

Bədii rəhbər Emil Səlimov "Parantez" teatrının truppası ilə

- Siz tamaşalarınızın dekorasiyalarını özünüzdə qurursunuz. Bu, nədən irəli gəlir – dekorator-rəssamlara etibar etmərsiz, yoxsa başqa hansısa səbəb var?

- Birincisi, bu işlə məşğul olmağı sevirəm. Materialların seçilməsindən tutmuş detalların hazırlanmasınadək bütün prosesi özüm həyata keçirirəm və hələ bir dəfə də olsun qeyri-dəqiqlik baş verməyib. İkincisi, dekoratorla işləmək çox baha başa gəlir. Bir dəfə Gürcüstanda tamaşa qoyanda dekoratora dedim ki, o eyvan aktrisasının ağırlığına davam gətirməyəcək. Və belə də oldu – eyvan uçdu, yaxşı ki, tələfatsız ötüdükcə.

- Bizim Fransada yaşayıb-yaradan Emil Səlimovun tamaşalarını görmək perspektivimiz varmı?

- İstisna etmərim. Amma həm texniki, həm də maddi cəhətdən asan başa gələn təşəbbüs deyil. Həm də bilmirəm, Bakının təlabək tamaşaçıları mənim tamaşalarıma necə qiymət verərlər...

- Emil Səlimovun teatr səciiyyəsi nədir, bu fikri necə davam etdirirsiniz? "Teatr - ...?"

- Teatr mənim ələmdə əyləncə vasitələrindən biridir, amma ehtiyatlı olun: bu əyləncə vasitəsi altında çox ciddi nəsnələrdən bəhs etmək olar. Və bir də dahi bəstəkar Həndelin sözlərini özüme çox yaxın bilirəm: "Əgər yaradıcılığın insanlarla yalnız məmnunluq versəydi, bu, məni məyus edərdi. Mənim məqsədim onların olduqlarından daha yaxşı olmalarına nail olmaqdır".